بین‌الملل
پرونده
سفر به مسکو از نادیدگاه

تشریفات

متن پیروز بر حاشیه‌های یک ملاقات

آزاده‌سادات عطار

سفر سیدابراهیم رئیسی رئیس‌جمهور به دعوت رسمی پوتین به روسیه، با حواشی زیادی درباره رعایت پروتکل‌های دیپلماتیک همراه شد. این حاشیه‌ها از مراسم استقبال در فرودگاه شروع شد و تا شیوه نشستن همتای روس و قرار نداشتن پرچم در اتاق محل دیدار رئیسی با پوتین گسترش یافت. در فضای مجازی هم انواع فیلم‌ها منتشر شد که نقطه مشترک بیشتر آنها، یک مضمون بود: «روسیه تشریفات را در این سفر رعایت نکرده است.» امیر طاهری یک فعال سیاسی در شبکه اجتماعی توئیتر نوشت: «رئیسی در بدو ورود به مسکو مورد استقبال مقامات رده‌پایین قرار گرفت. بدون گارد احترام و بدون پخش سرود ملی. ضیافتی از سوی میزبان به افتخار رئیسی برگزار نشد. ضیافت متقابلی توسط او برای ولادیمیر پوتین وجود ندارد. بدون بیانیه مشترک، بدون کنفرانس مطبوعاتی مشترک رئیسی و پوتین.»

«جوان» در گفت‌وگو با دکتر سیدوحید کریمی ابعاد مختلف این بحث را بررسی می‌کند. این کارشناس روابط بین‌الملل معتقد است به هر پدیده اینچنینی در ابعاد جهانی، نباید نگاه تک‌بعدی صرفاً مثبت یا منفی داشت. به گفته او، رعایت پروتکل‌ها اساساً امروزه دیگر مانند گذشته اهمیت ندارد و در جهان کنونی، افراد را می‌توان به عنوان نماد یک کشور در نظر گرفت. کریمی می‌گوید: «شواهد و عکس‌ها نشان می‌دهند که این ملاقات کاملاً خصوصی بوده و غیر از مترجمان، شخص دیگری حضور نداشته است. احتمال دارد که مباحث جدی از جمله پیام مقام معظم رهبری در این نشست مطرح شده که باعث شده تا حضور افراد دیگر منتفی شود. علاوه بر این، پوتین احتمالاً با چنین برخوردی می‌خواست این پیام را بدهد که در اوج تنش بر سر اوکراین با غرب، با رئیس‌جمهور ایران دیدار می‌کند که از جنبه‌ای دیگر، حاوی پیامی برای تل‌آویو و واشنگتن است.»

کریمی تأکید دارد که مسائلی مانند طرز راه رفتن و یا حرکات بدن و جملات و آراستگی، نباید اهمیت ملاقاتی دوجانبه در این سطح را به حاشیه براند: «کسانی که از پروتکل صحبت می‌کنند، یا مخالف سفر هستند یا از متن آگاهی ندارند». او معتقد است: «دیدار رئیسی و پوتین در مجموع پنج ساعت طول کشیده و آنچه که اهمیت دارد (هم) این است. ضمن اینکه در پی سفر رئیسی، لحن خیلی از کشورها از جمله امریکا و رژیم صهیونیستی آرام شد. این نشان می‌دهد که یا از متن ملاقات اطلاع داشتند یا اینکه پوتین به آنها پیام داده است.»

شاید مهم‌ترین چالش ذهنی مخاطبان، مقایسه سفر رئیسی با دیگر مقامات است. کریمی می‌گوید: «پوتین فرد بسیار هوشیار و به عبارتی شطرنج‌باز خوبی است و چه بسا با این نحوه ملاقات با رئیسی، خواسته پیامی به دیگران بدهد. مثلاً همان عرفی را که برای مقامات صهیونیست اجرا می‌کند را با وی تکرار نکند.» کریمی، سخنرانی رئیسی در دومای روسیه را یک نکته پروتکلی کلیدی می‌داند و می‌گوید: «قانونگذاران تصمیم‌گیرنده هستند و حضور رئیسی در دوما در کنار دیدار با رئیس‌جمهور، این پیام را مخابره می‌کند که در واقع وی با دو قوه ملاقات و تبادل نظر داشته است.» او یادآوری می‌کند: «در امریکا اگر رئیس‌جمهور، مهمان را به کمپ دیوید دعوت کند، یا در انگلیس اگر مهمان به استراحتگاه شخصی دعوت شود، چنین اقدامی نشان از احترام فوق‌العاده است، که در مقایسه با آن، اگر هزاران پرچم هم به اهتزاز درآیند، نمی‌توانند تا این حد مهم تلقی شوند.» در مجموع برای اظهارنظر درباره هر کدام از جنبه‌های مثبت و منفی رفتار روسیه باید آینده رفتار این کشور را در نظر گرفت و هنوز نمی‌توان درباره آن با قطع و یقین صحبت کرد.

محمد لسانی پژوهشگر رسانه با استناد به سایت کاخ کرملین به تصاویر دیدارهای قبلی پوتین اشاره کرده است و می‌گوید ملاقات آنگلا مرکل صدراعظم پیشین آلمان و نیکلاس مادورو رئیس‌جمهور ونزوئلا هم در همان اتاقی بوده که رئیسی و پوتین با هم دیدار کردند. لسانی تأکید دارد که پوتین دیدارهای رسمی خود را حول میزی انجام می‌دهد که در دیدار با رئیسی هم در اتاق قرار داشت و از این رو از دید پوتین، چنین دیداری تشریفاتی نبود. وی همچنین به دیدار الهام علی‌اف و نیکل پاشینیان با پوتین اشاره می‌کند که پوتین بالا نشسته اما بر خلاف آنها، پوتین در دیدار با رئیسی در جایگاهی برابر نشسته؛ وضعیتی که لسانی برای توصیف آن از دو کفه ترازو استفاده کرده است.

سیاست

آهنگ خاوری ایران در فصل طلوع شرق

محمود حکیمی

ابراهیم رئیسی، رئیس‌جمهور ایران، روز چهارشنبه ۱۹ ژانویه بنا به دعوت رسمی ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه، عازم مسکو شد. رئیسی نخستین سفر خود را به عنوان رئیس‌جمهور ایران نیمه سپتامبر، به شهر دوشنبه تاجیکستان، انجام داد تا این که در اجلاس سران سازمان همکاری شانگهای شرکت کند. اگر سفر حسین امیرعبداللهیان، وزیر خارجه، به چین در ۱۴ ژانویه نیز در نظر گرفته شود، مجموع این سفرها به روشنی رویکرد نگاه به شرق را در دولت ایران نمایان می‌کند که با پذیرش عضویت رسمی ایران در سازمان همکاری شانگهای، سند جامع همکاری استراتژیک ۲۵ ساله چین و ایران و نهایی شدن سند استراتژیک همکاری‌های ۲۰ ساله ایران و روسیه ابعاد گسترده و قابل توجهی پیدا کرده است. گذشته از این، حضور رئیس‌جمهور ایران در مسکو با توجه به شرایط فعلی منطقه‌ای و فرای آن، پیام روشنی به دیگر کشورها به خصوص کشورهای غربی می‌رساند که در این روزها و به دلیل مسائل اوکراین تنش شدیدی را با روسیه به راه انداخته‌اند.

نگاه به شرق

دولت رئیسی از ابتدای کار راهبرد نگاه به شرق را سرلوحه سیاست خارجی خود قرار داده بود. دو سند راهبردی همکاری‌های استراتژیک ۲۵ ساله با چین و ۲۰ ساله با روسیه نیز، نقشه راه اساسی این نگاه را تأمین می‌کند. در واقع، رشد قابل توجه کشورهای شرقی طی دهه‌های گذشته باعث شده تا عرصه جدیدی از ظهور قدرت‌های جدید مورد توجه قرار بگیرد چنان که بانک جهانی در پیش‌بینی خود نسبت به قدرت‌های برتر اقتصادی در ۲۰ سال آینده، چهار کشور چین، هند، ژاپن و روسیه را در لیست شش کشور برتر جهان دانسته است. این جدا از جایگاه فعلی چین به عنوان دومین اقتصاد برتر جهان است و حتی برخی ارزیابی‌ها حاکی است که اقتصاد چین طی یک دهه آینده اقتصاد امریکا را پشت سر خواهد گذاشت و به بزرگ‌ترین اقتصاد جهان مبدل خواهد شد. در این میان، نزدیکی استراتژیک چین و روسیه به یکدیگر باعث می‌شود تا اوج‌گیری محور شرق در برابر غرب به زمینه‌های مختلف دیپلماتیک، اقتصادی، علمی، فناوری، صنعتی و نظامی متکی باشد و روشن است که ایران نمی‌تواند بدون توجه به این محور، ظرفیت‌های خود را در عرصه روابط خارجی‌اش به طور کامل به کار گیرد.

ظرفیت‌های موجود

یکی از ظرفیت‌های قابل توجه محور شرق عضویت در سازمان همکاری شانگهای است که سفر رئیسی در سپتامبر ۲۰۲۱ منجر به عضویت کامل ایران در آن شد. این سازمان با پیوستن هند و پاکستان به آن، از ۲۰۱۵ رفته رفته به وزنه‌ای قابل توجه در عرصه بین‌الملل مبدل شده چنان که حتی کشورهای عربی نظیر قطر، مصر و عربستان سعودی نیز به دنبال عضویت در این سازمان هستند. عضویت ایران در این سازمان امکان دسترسی راحت‌تر به بازار کشورهای عضو را فراهم کرده است. این جدا از موافقت‌نامه تشکیل منطقه تجارت آزاد بین ایران و اتحادیه اقتصادی اوراسیا است که دو سال پیش امضا شد و باعث رفع موانع تعرفه‌ای در تجارت بین دو طرف شد. سند همکاری ۲۰ ساله بین ایران و روسیه نیز یکی از ظرفیت‌های قابل توجه دیگر است. این سند به نام معاهده اساس روابط متقابل و اصول همکاری بین جمهوری اسلامی و فدراسیون روسیه ۲۰ سال قبل بین دو طرف امضا شد و یکی از محورهای قابل توجه همکاری‌های نظامی و فنی-نظامی بود. سند جدید به‌روز شده آن سند است و با توجه به شرایط فعلی، به خصوص با توجه به پایان تحریم‌های تسلیحاتی سازمان ملل در اکتبر ۲۰۲۰، انتظار می‌رود این همکاری‌ها در سند جدید ابعاد جدی‌تر و گسترده‌تری داشته باشد. این، جدا از عرصه‌های علمی و اقتصادی و صنعتی است که سفر رئیسی به مسکو زمینه‌ساز توسعه همکاری‌های دوجانبه در این زمینه‌ها بود. چنان که گفته می‌شود افزایش تجارت دوجانبه از سالانه ۳ میلیارد دلار به ۵ میلیارد دلار و ترغیب شرکت‌های روسی برای همکاری بیشتر با بخش‌های اقتصادی غیردولتی ایران از جمله سرفصل‌های مذاکرات رئیسی در این سفر بود.

همکاری‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای

شکی نیست حضور رئیسی در مسکو و دیدارش با پوتین پیامی روشن به غرب در تنش فعلی آن با کرملین است. غرب و دستگاه تبلیغاتی رسانه‌ای آن چندین هفته است که با بزرگ‌نمایی بحران اوکراین و حضور سربازان روسیه در طول مرز آن، سعی در تحریک دولت کیف و آتش‌افروزی جدید علیه روسیه دارند و حضور رئیس‌جمهوری ایران در مسکو این پیام را می‌رساند که مسکو برای مقابله با جبهه غربی متحدان نزدیکی دارد. گذشته از این، حضور رئیسی در مسکو این پیام واضح را به وین می‌رساند که همه تخم‌مرغ‌های خود را در سبد مذاکرات هسته‌ای نگذاشته و برنامه‌های راهبردی ایران متکی به نتیجه این مذاکرات نیست. دیدار رؤسای جمهور ایران و روسیه پیام دیگری را نیز برای منطقه دارد. همان‌گونه که دو کشور برای کنترل جنگ داخلی سوریه، حفظ یکپارچگی و تمامیت ارضی این کشور با همدیگر همکاری کردند، دیدار این دو نشان می‌دهد که در بازسازی سوریه نیز خط مشی مشابهی را دنبال می‌کنند. این جدا از وضعیت شکننده در قفقاز جنوبی و بین دو کشور آذربایجان و ارمنستان است که دیدار دو رئیس‌جمهور به معنای تشکیک مساعی دوجانبه برای رسیدگی به این وضعیت است. از این رو، سفر رئیسی به مسکو نه تنها در جهت فعال کردن ظرفیت‌های راهبردی ایران در محور شرق است بلکه سرفصل‌های مختلف دوجانبه، منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای داشت که رسیدگی به این سرفصل‌ها باعث تقویت روابط و استفاده بهینه از ظرفیت‌های موجود در عرصه بین‌الملل می‌شود.

امنیت

سنگ بنای امنیت در مناسبات تهران-مسکو

دکتر سیدرضا میرطاهر

روابط نظامی و امنیتی ایران و روسیه به اواخر دوره شوروی برمی‌گردد. پس از پایان جنگ، با توجه به ضرورت بازسازی تسلیحاتی نیروهای مسلح ایران یعنی نیروهای هوایی و دریایی و زمینی و نیز تجهیز نیروهای سه‌گانه سپاه، حجت‌الاسلام هاشمی رفسنجانی رئیس وقت مجلس در ۳۰ خرداد ۱۳۶۸ در سفر به مسکو، قراردادهای خرید تسلیحاتی متعددی از جمله هواپیماهای جنگنده میگ ۲۹ و سوخو۲۴ و زیردریایی‌های کلاس کیلو را امضا کردند. پس از فروپاشی شوروی و ظهور روسیه به عنوان کشور جانشین، روابط تسلیحاتی دو کشور ادامه یافت. با این حال به دلیل فشارهای امریکا در سال ۲۰۰۵ توافقنامه گور- چرنومردین، برای ایجاد محدویت‌های متعدد در زمینه فروش تسلیحات روسی به ایران منعقد شد. با این حال با روی کار آمدن ولادیمیر پوتین به عنوان رئیس‌جمهور جدید در قامت ملی‌گرای روسیه در سال ۲۰۰۰، بار دیگر مسیر همکاری‌های نظامی و تسلیحاتی ایران و روسیه هموار شد و در دو دهه اخیر تهران تسلیحات مختلفی مانند سامانه‌های پدافند هوایی اس ۳۰۰ و تور-ام۱ و دیگر تسلیحات از مسکو خریداری کرده؛ هرچند قطعنامه ۱۹۲۹ شورای امنیت که متضمن ممنوعیت فروش سلاح‌های عمده به ایران بود مانعی بزرگ در این زمینه به وجود آورد. با این حال پس از توافق هسته‌ای برجام در ژوئیه ۲۰۱۵ و صدور قطعنامه ۲۲۳۱ زمینه برای رفع تحریم‌های تسلیحاتی ایران پس از پنج سال ایجاد شده و نهایتاً از اکتبر ۲۰۲۰ ممنوعیت فروش تسلیحات به ایران برداشته شد. این اتفاق منجر به ایجاد فضای جدید برای همکاری‌های نظامی و تسلیحاتی ایران و روسیه شده است. سفر اخیر سردار سرلشکر باقری رئیس ستاد کل نیروهای مسلح به روسیه و گفت‌وگو با مقامات ارشد نظامی، منجر به توافقاتی برای خرید تجهیزات پیشرفته‌ای مانند هواپیمای جنگنده سوخو ۳۵ و سامانه پدافند هوایی و ضد موشکی اس ۴۰۰ از روسیه شده است. تحقق این امر می‌تواند به ایجاد سطح جدیدی از روابط نظامی و همکاری دفاعی دو کشور منجر شود. البته ایران و روسیه در راستای اهداف مشترکی مانند مقابله با حضور دریایی کشورهای غربی در دریاهای هم‌جوار دو کشور مانند خلیج فارس و دریای عمان و نیز دریای خزر در سال‌های اخیر به صورت چشمگیری روابط نظامی خود را گسترش داده و در چند سال اخیر اقدام به برگزاری رزمایش‌های دریایی در خلیج فارس و دریای عمان با مشارکت چین کرده‌اند. رزمایش مرکب کمربند امنیت دریایی ۲۰۲۲ با حضور یگان‌های سطحی و پروازی نیروهای دریایی ارتش، سپاه و نیروی دریایی کشورهای چین و روسیه روز جمعه اول بهمن ۱۴۰۰ در مساحتی بالغ بر ۱۷هزار کیلومتر مربع در منطقه شمال اقیانوس هند برگزار شد. شعار این رزمایش «با هم برای صلح و امنیت» است. در واقع ایران با برگزاری این رزمایش‌ها به همراهی دو قدرت رقیب غرب در جهان یعنی روسیه و چین نشان می‌دهد که با ایجاد اتحادهای راهبردی متکی بر منافع متقابل و اهداف مشترک، هیچ‌گاه منزوی نبوده و نخواهد ماند. ضمن اینکه مراودات نظامی دو کشور رو به گسترش بوده و دیدارهای متعدد ناوهای نیروهای دریایی روسیه و ایران از بنادر طرف مقابل نماد این امر محسوب می‌شود.

بعد دیگر همکاری‌های ایران و روسیه، روابط امنیتی و همکاری‌های مشترک و گسترده به ویژه در زمینه مبارزه با تروریسم است. پس از بروز ناآرامی‌های سوریه در سال ۲۰۱۱ و تلاش یکپارچه ائتلاف غربی، عربی و ترکیه برای سرنگونی دولت سوریه و بشار اسد و تضعیف محور مقاومت، ایران تلاش‌های زیادی برای مقابله با گروه‌های تروریستی مورد حمایت غرب و عرب‌ها و ترکیه صورت داد. با این حال در سال ۲۰۱۵ اوضاع در سوریه به نفع محور مقاومت نبود. لذا تهران با توجه به روابط دیرینه سوریه و روسیه و وجود پایگاه دریایی روس‌ها در طرطوس سوریه، چاره را در پای کار آوردن توانمندی نظامی روسیه برای مقابله با گروه‌های تروریستی تکفیری همچون داعش و جبهه النصره دید. لذا در اقدامی تاریخی، سردار شهید سلیمانی فرمانده وقت نیروی قدس سپاه در آگوست ۲۰۱۵ (مرداد ۱۳۹۴) با سفر به مسکو و دیداری چند ساعته با ولادیمیر پوتین، او را مجاب کرد در راستای حفظ منافع مسکو و نیز جلوگیری از گسترش تروریسم تکفیری به روسیه به ویژه در جمهوری‌های قفقاز شمالی، در سوریه- البته با دعوت دمشق- حضور نظامی پیدا کند. با توجه به اینکه شمار زیادی از تروریست‌های مستقر در سوریه از اتباع روسیه بوده‌اند، مقامات ارشد این کشور همواره بیم این را داشتند که موج تروریست‌ها از سوریه به روسیه به ویژه جمهوری‌های قفقاز شمالی بازگشته و تهدیدات امنیتی جدی ایجاد کنند. این سفر موجب حضور پررنگ نظامی روسیه در سوریه از سپتامبر ۲۰۱۵ و استقرار شمار زیادی از انواع هواگردها در پایگاه حمیمیم و عملیات نظامی گسترده روس‌ها در سوریه شد. از جمله این اقدامات، موافقت تهران با استفاده بمب‌افکن‌ها و جنگنده‌های روسی برای استفاده از فضای ایران به منظور حمله به مواضع تروریست‌ها در سوریه بود که سطح همکاری‌های نظامی ایران و روسیه را تا حد زیادی گسترش داد. این همکاری نتایج مطلوبی به همراه داشته و موجب شکست تروریست‌ها و تغییر توازن قدرت به نفع دولت سوریه شد. در عین حال این همکاری به مثابه سنگ بنایی برای ارتقای روابط نظامی و امنیتی تهران و مسکو به ویژه پس از سفرهای پوتین به تهران و دیدار یا مقام معظم رهبری شده است. اکنون انتظار می‌رود با توجه به سفر دکتر ابراهیم رئیسی به مسکو و دیدار با پوتین، سطح روابط دو کشور از جمله در زمینه‌های نظامی و امنیتی با ارتقای چشمگیری مواجه شود.

اقتصاد

زمینه جهش مناسبات تهران-مسکو در بستر ژئواکونومی

رضا عمویی

در جریان سفر اخیر رئیس جمهور ایران به روسیه، توجه به توسعه و گسترش روابط اقتصادی و تجاری دو کشور یکی از مهم‌ترین بخش‌های این سفر بود. در واقع مهم‌ترین اتفاق تجاری بین ایران و روسیه که در سه سال گذشته افتاده، امضا و اجرای موافقت‌نامه «تجارت ترجیحی بین ایران و اتحادیه اقتصادی اوراسیا» بوده که قرار است در آینده توافقنامه تجارت آزاد نیز به آن افزوده شود.

وبگاه روسی «نگاه به روسیه» معتقد است با امضای توافقنامه تجارت آزاد ایران با اتحادیه اقتصادی اوراسیا، تجارت دوجانبه در سال ۲۰۲۱ بیش از ۳۸ درصد افزایش یافت.

از سوی دیگر، پیوندهای سیاسی ایران و روسیه به مسائل اقتصادی منطقه نیز گره خورده است. افغانستان به عنوان یکی از اعضای سازمان پیمان شانگهای، در حال حاضر وضعیت شکننده و نامعلومی دارد و ایران به عنوان عضو جدید شانگهای می‌تواند در تقویت و تثبیت شرایط اقتصادی در افغانستان به عنوان کشور همسایه بیشترین نقش را ایفا کند. ثبات در افغانستان و جلوگیری از گسترش بی‌ثباتی از افغانستان به کشورهای آسیای مرکزی یکی از مهم‌ترین اهداف رهبران مسکو است و ایران توان اقتصادی سرمایه‌گذاری در افغانستان را خواهد داشت.

همچنین حجم تجارت ایران و روسیه جای توسعه و کار بسیار بیشتری دارد. ایران و روسیه در سال ۲۰۱۹ گردش تجاری حدود ۱/۶ میلیارد دلاری داشته‌اند که از این میزان، ۱/۲ میلیارد دلار سهم صادرات به ایران و حدود ۴۰۰ میلیون دلار نیز سهم صادرات کالا از ایران به روسیه بوده است. با وجود آن که بیشتر این تجارت در بخش انرژی است اما راه‌هایی برای توسعه تجارت در صنایع کشاورزی و الکترونیک دو کشور وجود دارد.

برای روس‌ها، نقش ارتباطی ایران نیز بسیار دارای اهمیت است. ایران یکی از بازیگران کلیدی کریدور حمل‌ونقل بین‌المللی شمال به جنوب و بالعکس است. دسترسی روسیه به اقیانوس هند از طریق بنادر چابهار و بندرعباس در خلیج فارس کوتاه‌ترین و آسان‌ترین مسیر ترانزیتی است که از بندر انزلی در دریای خزر شروع می‌شود. این ارتباط چندوجهی روسیه را حتی به هند و پاکستان و همچنین به شرق آفریقا نیز متصل خواهد کرد و از این رو دو کشور می‌توانند سرمایه‌گذاری‌های مشترکی را در حوزه توسعه راه‌های ارتباطی به سرانجام برسانند. با وجود حجم زیادی از توان اقتصادی در توسعه روابط اقتصادی روسیه و ایران، اما روابط دو طرف در این بخش همچنان محدود است و به گفته «محمدرضا مودودی»، رئیس سابق سازمان توسعه تجارت ایران، در کشوری مانند روسیه که سالانه حدود ۲۳۰ میلیارد دلار واردات از دنیا دارد، سهم ایران بیشتر از ۲۰۰، ۳۰۰ میلیون دلار نیست. «رجب صفروف»، رئیس مرکز مطالعات ایران معاصر در روسیه موانع توسعه روابط اقتصادی ایران و روسیه را فقدان زیرساخت‌ها و برنامه ریزی منظم می‌داند و معتقد است: «به‌رغم مرز آبی دو کشور و الزام دارا بودن ناوگان دریایی مناسب، ایران در این بخش ضعف بزرگ دارد.» شاید سفر اخیر رئیس‌جمهور ایران به مسکو آغاز مقدمه‌ای برای تقویت زیرساخت‌ها در روابط اقتصادی دو کشور به شمار رود.

چالش

پوتین در میانه دیواره آتش ایران با رژیم صهیونیستی

احسان شیخون

یکی از مسائلی که همواره ذهن تحلیلگران سیاست خارجی را متوجه خود کرده، روابط مسکو با تهران و نسبت آن با تل‌آویو است. روسیه سعی دارد در میانه این دیواره آتش با ایجاد موازنه، منافع خود را به شکلی مطلوب به دست آورد. برای کرملین، کسب و حفظ قدرت جهانی و تلاش برای تبدیل مسکو به عنوان قدرتی مؤثر بر اتفاقات بین‌المللی، شکل‌دهنده بنیان روابط خارجی آن بوده و هست. روسیه واقف بر این بوده که قدرت غالب در ترتیبات امنیتی خاورمیانه نیست و توانایی اقتصادی آن برای تأثیرگذاری دست بالا در این منطقه ناکافی است. به خاطر همین، رفتار سیاست خارجی روسیه به ویژه در دوره پوتین، بر مدار ایجاد تعادل در روابط با تمامی بازیگران منطقه‌ای و عدم جانبداری و حمایت دائمی و یک‌طرفه از آنان می‌چرخد؛ به شکلی که بر خلاف امریکا با ایجاد تعامل با همه بازیگران خاورمیانه قادر بوده خود را یک حلقه واسط مهم نشان دهد. دولت‌های منطقه نیز روابط روسیه و رژیم صهیونیستی را «منفعت‌محور» و نه «ایدئولوژی‌محور» ارزیابی می‌کنند و در نتیجه مخالف جدی تقویت نقش روسیه در خاورمیانه نبوده‌اند.

روابط ایران و روسیه، محورهای مشترک فراوانی برای وارد شدن به فضای اتحاد استراتژیک دارد؛ ایران نیرویی ضدغرب و ضدامریکاست که سبب کاهش سطح نفوذ ایالات متحده در منطقه شده، بازار اقتصادی مطلوبی دارد، صادرکننده نفت و گاز است و به دریای آزاد راه دارد. با وجود آنکه اختلاف‌ها و شکاف‌هایی در روابط این دو هست اما با کنار گذاشتن اختلافات در جهت اهداف و منافع مشترک، به تقویت روابط پرداخته‌اند.

با وجود روابط ضعیف مسکو و تل‌آویو، اما این مسئله رو به افزایش است. همکاری این دو، غالباً بر محوریت منافع و به میزان کمی مبتنی بر ارزش‌ها و تاریخ مشترک بوده است. اکنون نزدیک به ۲میلیون یهودی روس‌تبار در اسرائیل هستند و متقابلاً لابی صهیونیستی در روسیه فعالیت دارد. از یک سو تل‌آویو در عرصه بین‌المللی، هدف خود را بر تنوع در روابط خارجی قرار داده و از سوی دیگر وابستگی شدید به امریکا که هر از گاهی با بروز اختلافات به ویژه در زمان دموکرات‌ها نمایان می‌شود، آنها را واداشته گزینه‌های دیگری از جمله روسیه را نیز مد نظر قرار دهند. کمااینکه، رابطه مسکو با تل‌آویو، هم اهرمی موازنه‌ساز مقابل ایران و اعراب بوده و هم در مهار اسرائیل و کاهش تنش‌ها کارویژه داشته است. در عرصه فرامنطقه‌ای، از نظر مسکو، رژیم صهیونیستی همچون شکافی در اردوگاه غرب است که در تحریم‌ها و رأی‌گیری‌های ملل متحد علیه روسیه شرکت نمی‌کند و نقش ارتباطی در کاهش تنش‌ها با غرب دارد. از منظر اقتصادی- تجاری، تل‌آویو تاکنون برخلاف متحدان غربی‌اش، محدودیت مالی بر فعالیت شهروندان روسی اعمال نکرده و حتی مذاکراتی را برای عقد تفاهم‌نامه‌های تجاری به عمل آورده است.

به‌رغم اختلافات بنیادی و گسترده، البته مواردی به کرملین کمک کرده تعاملات خود را با تهران و تل‌آویو حفظ کند؛ از یک طرف، صهیونیست‌ها مایل به کاهش یا قطع روابط با روسیه نیستند، زیرا موجب خواهد شد روسیه از ایران به ویژه در موضوع هسته‌ای حمایت دوچندانی به عمل آورد و از طرف دیگر، ایران به فناوری نظامی روسی و نیز حمایت مسکو در مجامع بین‌المللی ابراز تمایل می‌کند. سیاست‌های اخیر ترکیه مانند حضور در حیاط خلوت روسیه، ایجاد ارتش جهان‌ترک در راستای بازایجاد امپراتوری عثمانی در منطقه خاورمیانه، از جمله موارد دیگری است که مسکو در تعاملات خود از آن بهره برده است. نکته مهم دیگر در این توازن‌سازی از آنجا ناشی می‌شود که روسیه حضور جدی و بازگشت امریکا به خاورمیانه را برنمی‌تابد و این مهم زمانی ممکن خواهد شد که جنگی میان تهران و تل‌آویو رخ ندهد. در این میان، کرملین به‌خوبی از کارت‌های بازی که در دست دارد استفاده می‌کند.

با وجود اینکه هر کدام با مهم‌ترین دشمن طرف مقابل تعامل دارد، مسکو تلاش دارد از تشدید درگیری و برهم خوردن وضع کنونی جلوگیری کند.